

TEZAURUL MONETAR DE LA RĂCĂȘDIA (III)

În cele ce urmează vom prezenta un număr de 79 monete de bronz, datînd din secolul IV e.n., recuperate în anul 1981 ca provenind dintr-o descoperire de la Răcășdia¹. După afirmația lui Ovidiu Bozu, cel care a recuperat piesele și a persoanei la care au fost găsite, piesele fac parte dintr-un tezaur mai mare de la Răcășdia (jud. Caraș-Severin)². Nu se poate însă preciza, de la care din grupele de monete identificate acolo provine.

Cum în patrimoniul muzeelor de la Timișoara și Reșița se mai află și au mai ajuns recent grupe de monete din descoperirile de la Răcășdia vom prezenta în cele ce urmează o simplă listă a celor 79 de monete. Concluzii, tabele și grafice privind structura și compoziția descoperirilor de la Răcășdia devin inutile în acest stadiu al cunoștințelor în legătură cu tezaurile din secolul IV e.n. Ele vor putea fi întocmite atunci cînd vor fi determinate în întregime toate monetele descoperite în hotarul acestei localități și cînd se vor putea face precizări în legătură cu locurile de descoperire.

Lista monetelor este următoarea:

AQUILEIA

<i>Victoriaeddauggqnn.</i> 341—346.	perioada IV. AE 3	
1—2. Constans	LRBS, I, 701	
3—4. Constans	LRBC, I, 710	
5. Constans	cf. LRBC, I, 710	dar AQT

SISCIA

<i>Victoriaeddauggqnn.</i> 341—346.	perioada IV. AE 3	
6. Constans	cf. LRBC, I, 792	dar în cîmp.
7. Constantius II	LRBC, I, 798	
8. Constans	LRBC, I, 800	

¹ Piesele au fost recuperate de către Ovidiu Bozu, muzeograf la Muzeul județean de istorie din Reșița. Îi aducem și pe această cale cuvenitele mulțumiri, atît pentru informațiile date, cît și pentru faptul că ne-a cedat spre publicare piesele. Aceste monete se află în depozitul monetar al Muzeului de istorie din Reșița sub numerele de inventar N. 755—817, 818; piesele corodate sînt inventariate ca N. 819—821.

² Vezi N. Gudea, în *ActaMN*, XII, 1975, p. 183—190 (Răcășdia I); idem, în *ActaMN*, XVIII, 1981, p. 483—490 (Răcășdia II).

THESSALONICA

<i>Victoriaeddauggqnn.</i> 341—346.	perioada IV. AE 3	
9. Constans	cf. LRBC, I, 860— —861	dar în câmp.
10. Constantius II	cf. LRBC, I, 862	
11. Constans	LRBC, I, 863	
12. Constans	cf. LRBC, I, 863	dar în câmp.
13—15. Constans	cf. LRBC, I, 864	dar Γ

CONSTANTINOPOLIS

<i>Vot XX Mult XXX.</i> 341—346.	perioada IV. AE 3	
16. Constantius II	cf. LRBC, I, 1064	dar Γ
17. Constantius II	cf. LRBC, I, 1064	exerga stricată; în câmp.
18. Constantius II sau Constans	cf. LRBC, I, 1064	exerga stricată; în câmp.
<i>Sica în comună.</i> 341—346.	perioada IV	
19. Populus Romanus	cf. LRBC, I, 1067	dar I

NICOMEDIA

<i>VN—MR.</i> 341—346.	perioada IV. AE 3	
20. Constantinus I	LRBC, I, 1148	
21. Constantinus I	cf. LRBC, I, 1148	dar la capătul de exergă
<i>Vot XX Mult XXX.</i> 341—346.	perioada IV. AE 3	
22. Constantius II	LRBC, I, 1149	

CYZICUS

<i>VN—MR.</i> 341—346.	perioada IV. AE 3	
23. Constantinus I	LRBC, I, 1304	
24. Constantinus I	cf. LRBC, I, 1304	dar (.
25. Constantinus I	cf. LRBC, I, 1304	dar Z
26. Constantinus I	cf. LRBC, I, 1304	dar exerga stricată
<i>Vot XX Mult XXX.</i> 341—346.	perioada IV. AE 3	
27. Constans	LRBC, I, 1308	
28. Constans	cf. LRBC, I, 1308	dar Γ
29. Constans	cf. LRBC, I, 1308	dar exerga stricată

ALEXANDRIA

<i>Quadriga.</i> 337—341.	perioada III b. AE 3
30. Constantinus I	LRBC, I, 1454

Urmează o serie de piese la care nu se poate determina locul de emisie, exerga fiind complet stricată sau ștearsă;

Gloria exercitus. 335—337 sau 337—341. perioada III b

31. Constantinus I sau Constantinus II

337—341. perioada III b

32. Constans

Quadrīga. 337—341.

33—35. Constantinus I

Pax publica. 337—341

36. Iulia Helena (probabil la Treveri?)

VN—MR. 341—346

37—39. Constantinus I

Victoria Augusti. 341—346

40. Constantius II

Victoriaeddauggqnn. 341—346

41. Constantius II dar în câmp.

42. Constantius II dar în câmp palmetă și punct

43. Constans dar în câmp e

44. Constans dar în câmp.

45. Constans dar în câmp palmetă

46—48. Constantius II sau

Constans dar în câmp.

49—52. Constantius II sau

Constans dar în câmp palmetă

53—59. Constantius II

60—63. Constans

64—73. Constantius sau Constans

Urmează câteva piese la care imaginea reversului nu poate fi determinată:

74. Constantinus

75. Constantius II

În fine, lista monetelor se încheie cu piesele nedeterminabile înregistrate cu numerele 76—79.

Așa cum afirmam la începutul articolului nu vom face absolut nici un fel de discuții în jurul acestui fragment de tezaur. Se impun însă câteva observații, strict necesare, pentru a lega descoperirea de piesele cunoscute deja de la Răcășdia sau de cele care urmează a fi determinate.

Distribuția monetelor pe tipuri de revers se prezintă astfel:

<i>Gloria exercitus</i>	335—337	1
<i>Gloria exercitus</i>	337—341	1
<i>Pax Publica</i>	337—341	1
<i>Quadrīga</i>	337—341	4
<i>Victoriaeddauggqnn</i>	341—346	32
<i>Victoria Augusti</i>	341—346	1
Stea în cunună	341—346	1
Vot XX Mult XXX	341—346	23
VN—MR	341—346	9
		<hr/>
		73 piese

Tabelul de mai sus, ca și lista pieselor, dealtfel, arată că din punct de vedere cronologic, al tipurilor de revers prezente și al atelierelor monetare reprezentate în fragmentul de tezaur, acesta se apropie de structura unui alt fragment de tezaur, numit de noi, Răcășdia I³. Aceeași structură îl deosebește de un al doilea fragment de tezaur, numit de noi Răcășdia II, în care au apărut monete de tipul FTR FH⁴. Deocamdată, prezența acestui tip de monetă este singurul criteriu care deosebește cele două grupuri. Rămâne un deziderat separarea descoperirilor de la Răcășdia pe locuri de descoperire sau pe tipuri monetare în funcție de aceste locuri. O asemenea acțiune ar permite pe de o parte explicații în legătură cu aglomerarea⁵ în această localitate a unei cantități mari de monetă de bronz din secolul IV e.n., iar pe de altă parte ar contribui la elucidarea fenomenului circulației monetare din Banatul secolului IV e.n.

DANA BĂLĂNESCU — NICOLAE GUDEA

THE COIN-HOARD FROM RĂCĂȘDIA (III)

(Summary)

In the neighbourhood of the Răcășdia village (Caraș-Severin district, Romania) several parts of Roman bronze coin hoards were discovered between 1960—1970. The coins dating from the 4th century were scattered in several places owing to the discoverers. Large groups of these coins are kept by now in the museums of Cluj-Napoca, Timișoara and Reșița (about 3000 pieces), other groups are in various private collections. Total number of the coins, their aspect, together with the data furnished by the discoverers seem to indicate the existence of two or three hoards.

The present paper deals with the 79 coins which have recently got in the History Museum of Reșița and which join the series of hoard parts published until now.

All are bronze coins dating from the 4th and 5th decades of the 4th century A.D. and were issued by mints East of Aquileia. The coins dealt with in this paper present similarities with the group of coins published under the title *Coin hoard from Răcășdia. I* (in *Acta Musei Napocensis*, XII, 1975, p. 183—190).

³ N. Gudea, in *ActaMN*, XII, 1975, p. 183—190.

⁴ N. Gudea, in *ActaMN*, XVIII, 1981, p. 483—390.

⁵ D. Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii*. București, 1966, p. 183, anexa nr. 155, vorbește despre un tezaur mare de circa 200 piese; cf. E. Chirilă—N. Gudea—I. Stratan, *Drei Münzhorter aus 4. Jahrhundert aus dem Banat*, Lugoș, 1974, p. 74, nr. 17. Părerea noastră este că în hotarul localității au fost descoperite mai multe tezaure. Din păcate, în afara muzeelor de la Timișoara, Reșița și Cluj-Napoca, părți din aceste tezaure sau chiar tezaure întregi se află în posesia unor colecționari, necunoscute cercuitului științific.